

Narcistinis pyktis kaip agresyvaus elgesio vaikystėje priežastis
*(Pranešimas skaitytas tarptautiniame IP kongrese „Švelnumas ir agresyvumas“,
Vilnius, 2008m 07-31/08-03 bei LIPD konferencijoje „Kūrybinės galios raiška
asmenyje, moksle, visuomenėje“, Vilnius, 2009m. kovo 28d.)*

Savasties psichologijoje kalbama apie konstruktyvią ir destruktivią agresiją. Konstruktyvi agresija yra identiška savęs įtvirtinimui ar teigimui ir būdinga sveikai savasčiai, kuomet savo vystymosi eigoje žmogus siekia savo tikslų ir nugalėti kliūtis tame kelyje. Narcistinis pyktis – tai destruktivi agresija, kuri kyla kaip reakcija į įžeidimą ir traumuojančius išgyvenimus. To pasėkoje savastis tampa fragmentinės būsenos, kurioje ji yra silpna ir pažeista bei jaučia pražūties grėsmę. H.Kohut teigia, jog jeigu natūralus, atitinkantis vaiko ankstyvojo vystymosi fazę, poreikis absoliučiai kontroliuoti savasties objektą yra nuolatos frustruojamas, tada atsiranda chroniškas narcistinis pyktis su visomis savo pražūtingomis pasekmėmis. Polinkis į narcistinį pyktį yra suprantamas kaip savasties struktūros deficito rezultatas (Hopf, H., p.92-93).

Nesuvaldomo pykčio pirminis stimulus yra patirta frustracija arba įžeidimas, kuris gali būti tikras arba įsivaizduojamas. Šis stimulus sąlygoja gilų narcistinį įsižeidimą, kurį individas priima kaip grėsmę jo integralumui ir kuris skatina įvairaus lygio nerimą o kartu ir stresinį atsaką (Menninger, W.W., p. 126).

Psichoterapijos centre turi būti ne priešiškos fantazijos ar destruktivos atakos. Čia svarbu išsiaiškinti tuos trukdžius, kurie iššaukia įtūžį ir tai, kaip šis pyktis panaudojamas sustabdyti tolesnę dezintegraciją arba pabandyti vėl atstatyti savasties integralumą, teigia P.H.Ornstein (Hopf, H., p. 93).

Manoma, kad būtina kiek nors turėti sveiko narciziškumo, tai yra meilės sau. Tačiau, jos neturi būti pernelyg daug, kai jau nematai ir nejauti kitų, nes visą dėmesį sukonzentruoji į save. Laikoma, kad taip einama tolyn nuo objekto, o individualioji psichologija santyki su objektu laiko pirminiu dalyku. Vidinis pasaulis niekada nebūna uždaras nuo aplinkos. Žmogus, turintis gerą ryšį su savo objektu, tikisi iš jo gauti ką nors gera. Stabilus vidinis pasaulis sąlygoja stiprų Aš, o stiprus Aš netampa savo baimės ir agresijos auka, nes jis gali tai valdyti (Stadler A.-E., Stadler A., paskaitos IPI 2006).

Viena vertus - noras visada jaustis pranašesniu už kitą, nuolatinis to pranašumo demonstravimas, visagalybės jausmas (Omnipotenz), kita vertus - didelis savęs nuvertinimas, daugelį kartų sau kartojanč: „Aš esu *durnas*“, įtūžio priepuoliai, negavus norimo daikto ar atsako į savo reikalavimus, priekaištai artimiesiems: „Jūs mane nemylit“. Su tokiu pacientu susidūriau, kai jam buvo penkeri su puse metų ir mūsų bendravimas tęsiasi iki šiol, kai jam jau devyneri.

Terapijos eigoje bandžiau analizuoti paciento pasipriešinimą bei stengiausi sukurti tokį terapinį santykį, kuriame pacientas jaustųsi, kad terapeutė jį supranta ir palaiko. Kuo ilgiau mes bendravome, tuo labiau jaučiau, kad tik labai stiprus mano kaip terapeutės palaikymas gali tam vaikui padėti užpildyti ankstyvųjų santykių deficitų paliktas spragas. Manau, kad tik tokioje terpėje ar tik tokiomis sąlygomis silpnas ir nedarnus paciento savasties jausmas ims vystytis ir vežėti, dėl to jis atsiras žymiai lankstesnis ir sveikesnis savasties jausmas, sugebantis pakelti nusivylimus ir prisitaikyti prie negailestingo gyvenimo realybės. Toks yra mano darbo, kuris dar nėra pasibaigęs, tikslas. Taip pat

manau, kad čia labai svarbu atsikratyti noro patikti pacientui. Visą laiką jaučiu, kad esu vertinama pagal savo paciento narcistinę schemą – vertinimo sistemą, kuri nuolat yra įjungta: - Ar tai man gerai, ar ne, ar tai man naudinga, ar ne? Šiuo atveju man labai padeda asmeninė terapija bei galimybė turėti to atvejo supervizijas pas kitus psichoterapeutus. Galiu geriau suprasti save tame bendravimo su vaiku procese, įvertinti savo pačios narciziškumą, analizuoti savo kontrperkėlimo jausmus.

Lygiagrečiai dirbama su vaiko šeima - motina ir tėvu, bandant padėti jiems suprasti vaiko pyktį, analizuoti atvejus, kai jis pasireiškia ir aiškintis, kaip padėti vaikui tą pyktį išgyventi. Mamai taip pat rekomenduota kreiptis psichologinės pagalbos į kitą terapeutą. Su paciento mama buvo aptarinėjamas tas ankstyvasis vaiko vystymosi laikotarpis, kuris toks svarbus vaiko sveiko savasties jausmo formavimuisi. Kalbėjomės apie tai, kaip mama jautėsi gimus sūnui, ir tapo aišku, jog šiuo atveju vaiko emocinio nestabilumo priežastis galėjo būti motinos depresija po vaiko gimimo, kuri tęsėsi apie metus laiko. Dėl tokios būsenos jos emocinis kontaktas su kūdikiu negalėjo būti pilnavertis. Šiuo atveju nebuvo taip vadinamo „veidrocinio atspindžio“ stadijos (pavadinta D.W.Winnicott), kuri turėjo patvirtinti kūdikiui, kad jis yra reikalingas ir svarbus šiam pasauliui. „Kai kūdikis nesulaukia iš motinos tokio atspindžio, jo savivertė ir savo pilnatvės jausmas labai susvyruoja ir jis ima stengtis „ką nors daryti“, kad užsitarnautų tokį atspindėjimą. Tačiau kūdikis gali pademonstruoti vienintelį dalyką - grandiozinės savasties apraiškas“ („Psichoanalitinė psichoterapija“, p. 475). Vėliau, berniukui augant, motina slopindavo berniuko savarankiškumą, smarkiai apribodama jo elgesį ir vaikas galėjo jaustis vertingas tik tuomet, kai įvykdavo ne savo, o motinos norą. Savasties psichologijoje teigiama, kad šis vystymosi veiksnys veda prie labai nestabilios savasties, kuriai nuolat tenka ieškoti konsolidacijos išteklių ir kliniškai tai pasireiškia nuo švelnaus nerimo ir susirūpinimo iki gilių panikos priepuolių, bylojančių, kad viskas išoriniame ir vidiniame pasaulyje griūva („Psichoanalitinė psichoterapija“, p.476).

Vaikų diagnostikoje narcistinis asmenybės struktūros pažeidimas nediagnozuojamas, tai gali būti vadinama emocijų ir elgesio sutrikimu. Tačiau OPD-KJ kalbama apie gerųjų savasties ir objekto reprezentacijų trūkumą, kurį turintys vaikai su dideliu intensyvumu kovoja už savo narcistinės homeostazės stabilizavimą.

Kreipimosi situacija

Pacientui, vardu Mantas, buvo 5,5 metų, kai jo mama kreipėsi dėl nepakenčiamo sūnaus elgesio. Mantas nuolat išprovokuodavo konfliktus tarp savęs ir tėvų, su juo buvo labai sunku bendrauti. Mama teigė, jog Mantas nemano, kad jis esąs vaikas, jis noris būti lygiavertis su suaugusiais, nuolat keliąs savo reikalavimus. Piktindavosi, kodėl jam reikia būti vaiku, o suaugusiems, viskas galima. Mantas norėjo būti karaliumi, dažnai piešdavo save su karūna. Ant spintos buvo įsitaisęs savo buveinę ir dažnai prašydavo, kad tėtis jį ten užkeltų, o po kurio laiko reikalaudavo, kad jį nukeltų, ir tai kartodavosi keletą kartų. Jis įkyriai reikalaudavo dėmesio, ypač iš mamos.

Buvo 2004 m. rudenį, kai Manto mama atėjo į konsultaciją. Po to ilgą laiką nebendravome, nes berniuko mama negalėjo atvykti ir atvesti sūnaus dėl tam tikrų aplinkybių. Vėl susitikome 2005 m. pavasarį, kovo mėnesį, ir bendravome iki birželio mėnesio. Su Mantu susitikome penkis kartus, su jo mama ir tėčiu taip pat bendravome keletą kartų. Atėjus vasarai Mantas išvyko į gretimą šalį, kur gyveno jo seneliai, mamos

tėvai. Ten jis kiekvieną vasarą praleidžia po porą mėnesių. Iš pradžių svečiuojasi kartu su tėvais, po to pasilieka vienas.

Šeimos situacija

(Vardai pakeisti)

Kreipimosi metu šeimoje buvo trys asmenys. Šiuo metu yra keturi, nes Mantas turi sesutę, kuri gimė, kai Mantas buvo šešerių metų. Manto mama Liuda yra buhalterė ir dirba vaikų darželyje, o tėvas Andrius - vienos sporto šakos treneris ir teisėjas. Tame pačiame mieste, kuriame gyvena ši šeima, yra ir Manto seneliai iš tėvo pusės. Jie išsiskyrę, tačiau su jais abiem dažnai bendraujama. Mamos tėvai ir sesuo gyvena gretimose šalyje. Mantas su jais matosi rečiau, bet vasaromis ten praleidžia po porą mėnesių, kaip anksčiau buvo minėta. Šeimoje daugiausia kalbama lietuviškai, Manto mama puikiai išmoko šią kalbą.

Mantas gimė Lietuvoje. Jis buvo laukiamas vaikas. Gimdymas buvo normalus, kūdikis gimė sveikas ir gerai vystėsi, kaip teigė mama. Neužilgo šeima persikėlė į kitą šalį ir išbuvo ten apie pusę metų. Iki kol Mantui suėjo vieneri metai, šeima dar ne kartą keitė gyvenamą vietą, nes to reikalavo tėčio profesinė veikla. Visą tą laiką Mantu rūpinosi mama, jis nė karto nebuvo niekam paliekamas. Pirmą kartą mama jį paliko mėnesiui laiko pas savo tėvus, kai Mantas buvo trejų metų. Mama maitino kūdikį krūtimi iki metų. Naktimis Mantas miegodavo gerai. Sirgo tik kartą, būdamas penkių mėnesių amžiaus - žarnyno infekcija. Tada tris dienas gulėjo ligoninėje kartu su savo mama. Mama pasakojo, kad jai nebuvo lengva vienai rūpintis kūdikiu, nes vyro nuolat nebūdavo namie. Mantui gimus atvažiavo jos mama ir išbuvo apie mėnesį laiko. Ji pastebėjo, kad Liuda nenoriai bendrauja su kūdikiu ir kartą pasakė: „Tu pasikalbėk su juo...“ Tačiau Liuda neįstengė šilčiau bendrauti su kūdikiu. Ji pasakojo, kad tuo metu, kai Mantas buvo labai mažas, ji stengdavosi jį kuo greičiau užmigdyti, kad turėtų laiko sau. Kai jos mamai reikėjo išvažiuoti, Liuda labai verkė. Ji pasakojo, kad pati dar jautėsi vaikas, o jau turėjo būti mama. Ji jautėsi vieniša ir apleista, be artimųjų ir be draugų, svetimose šalyse, kai nuolat keisdavosi gyvenamoji vieta. Liuda dažnai jausdavosi pavargusi, namų rutina ją slėgė. Apie pogimdyminę depresiją, nuo kurios ji galbūt taip pat kentėjo, ji nieko nežinojo. Liuda stengėsi apsaugoti save griežtai palaikydama tvarką namuose ir neleisdavo Mantui jos griauti. Ji pasakojo:

-Aš iš pat pradžių kovojau su Mantu. Jis buvo labai judrus, o aš neleisdavau jam niekur lipti, varžydavau jį. Kartais migdydavau per prievartą. Tai dariau siekdama save apsaugoti, kad galėčiau daugiau laiko skirti sau.

Mantas ilgai turėjo minkštą kailinį peliuką, kurį visur nešiodavosi ir su kuriuo miegodavo. Kai jis pirmą kartą atėjo į susitikimą, jį atsinešė. Tas „pereinamasis objektas“ net iki septynerių metų buvo jam labai svarbus.

Darželį Mantas pradėjo lankyti nuo dvejų su puse metų, kai mama pradėjo dirbti. Adaptavosi sunkiai, nenorėjo eiti, o nuėjęs nuo ryto iki vakaro laukdavo mamos, vos laikėsi neverkęs. Prisirišo prie auklytės, vis sėdėdavo virtuvėlėje ir neidavo žaisti su vaikais. Darželyje niekuomet nesituštindavo, nes drovėjosi auklėtojos ir vaikų.

Kentėdavo ir ištepėdavo kelnes. Po metų Liuda pervedė Mantą į kitą darželį, kuriame pati buvo įsidarbinusi. Tą darželį Mantas lankė kreipimosi metu, iš viso apie trejus metus. Ten jautėsi gana gerai, ypač susidraugavo su viena auklėtoja.

Vėliau jis vėl grįžo į ankstesnį darželį, kuris buvo arčiau namų, ir ten lankė priešmokyklinio ugdymo grupę. Liuda taip nusprendė todėl, kad gimus Manto sesutei, jai nebereikėjo dirbti ir buvo patogiau nuvesti ir parsivesti Mantą iš darželio prie namų. Pasikeitęs darželis sukėlė Mantui didelį stresą. Visus metus jis jautėsi nelaimingas, pykosi su auklėtojomis ir dažnai elgdavosi netinkamai.

Pirmas susitikimas su Mantu

Atėjo abu su mama, pasisveikinome ir pakviečiau juos abu užėiti. Mantas buvo priešiška nusiteikęs. Susidomėjo lipdymo medžiaga, kuri gulėjo ant stalo, bet nepradėjo lipdyti. Apžiūrino kabinetą esančius daiktus, žaislus. Mes su mama atsisėdome prie stalo, ant kurio buvo padėtos piešimo ir lipdymo priemonės, kalbėdamos stengėmės įtraukti į pokalbį ir Mantą. Jis vaikštinėjo po kabinetą, pasiėmė keletą žaislų ir ėmė kelti triukšmą, jais barškindamas. Po kiek laiko paklausė mamos: „Kada eisim?“ Mama atsakė, kad dar reikia pabūti, o jis dar gali pažaisti. Tačiau Mantas taip ir liko neramus, niekuo neužsiėmė ilgesnį laiką. Jaučiau jo nerimą šioje situacijoje ir pati ėmiau jį jausti, kai mane akivaizdžiai ignoravo, nors bandžiau jį užkalbinti. Baigiantis mūsų susitikimui, prieš atsisveikinant, pasakiau Mantui, kad čia ateina vaikai ir jų tėvai, kai jiems nesiseka bendrauti. Mes čia kalbamės ir žaidžiame. Mantas atidžiai klausėsi mano žodžių ir atsisveikino gana draugiškai. Mes su mama aptarėme, kada jie ateis kitą kartą. Kai jie išėjo, jaučiau, kad mūsų kontaktas užsimezgė, Manto priešiškus dingo. Pagalvojau, kodėl pačioje bendravimo pradžioje man nepavyko to padaryti, kas mane varžė?

Atsakymo tuo metu neradau.

Po to sekė keletas mūsų susitikimų su Mantu, su mama buvo bendraujama kartą per savaitę paraleliai, ir vieną kartą įvyko susitikimas kartu su Mantu ir jo tėčiu (dėl tėčio didelio užimtumo darbe daugiau jis negalėjo ateiti). Pabuvome visi trys, kalbėjome apie tai, kad artėja atostogų metas, šeima dažniau važiuos į kolektyvinį sodą, taip pat ketina ilgesniam laikui išvykti į gretimą šalį pas senelius. Atrodė, jog artėjančių atostogų nuotaika lyg ir nubraukė visas problemas, bent jau toks išpūdis man susidarė bendraujant su Mantu ir jo tėčiu tą kartą. Mantas žaidė su mašinėlėmis, laikas nuo laiko įsijungdavo į pokalbį, buvo nusiteikęs gana draugiškai, tačiau pastebėjau, kad su savo tėčiu jis elgėsi nepagarbiai, netgi įžūlokai, kaip su koku savo bendraamžiu.

Atsisveikinome neapibrėžtam laikui, susitarėme, kad dar susitikime, jei šeima to pageidaus. Po šio susitikimo jaučiausi kiek pasimetusi, kadangi prasidėjęs bendravimas palyginus greitai nutrūko ir jaučiau, kad problemos vargu, ar galėjo išspręsti per tokį trumpą laiką. Man bendraujant su Liuda atskirai, buvo kalbama apie konfliktines situacijas, vaikų netinkamo elgesio tikslus, auklėjimo nuoseklumą šeimoje, tėvo vaidmens stiprinimą. Aš pati bandžiau sau atsakyti į klausimą, ar tai tik Manto elgesio savireguliacijos problema, kaip ji atsirado, kas čia slypi giliau ir kaip galima būtų jam bei jo šeimai padėti. Aiškių atsakymų į šiuos klausimus tada dar neradau. Kita vertus, turiu prisipažinti, kad tikėjausi, jog toje šeimoje, kur vaikui skiriama palyginus daug dėmesio ir juo tikrai rūpinamasi, o suaugę šeimos nariai yra draugiški vienas kitam, tarpusavio santykiai turėtų pamažu normalizuotis ir jiems daugiau nebeprireiks psichologo pagalbos. Tačiau čia aš klydau: jie sugrįžo po septynių mėnesių. Problemos ne tik kad neišnyko, bet dar labiau paastrėjo. Berniuko agresyvumas padidėjo, iššaukiančio elgesio pasireiškimai, pykčio priepuoliai padažnėjo. Gali būti, kad tai išprovokavo ir sesės gimimas bei po to sekusi „nukarūnavimo“ situacija. Taip pat tų pačių metų rudenį Manto gyvenime įvyko

dar viena svarbi permaina: jis pradėjo lankyti mokyklą. Mantas labai konfliktavo su savo pirmąja mokytoja, nuolatos bandė jos kantrybę, nevykdavo užduočių, nors galėdavo puikiai jas atlikti. Jis išsurdavo, jei pasijausdavo per mažai įvertintas, arba kai mokytoja geriau įvertindavo jo suolo draugą. Tuomet jis imdavo lakstyti po klasę, visiškai ignoruodamas mokytoją. (Vėliau, po keleto mėnesių, mokytoja atsisakė mokyti Mantą ir jis buvo perkeltas į kitą, paralelinę, klasę).

Taigi, kokios bebūtų Manto netinkamo elgesio priežastys, jam ir jo šeimai reikėjo pagalbos.

Mantas labai laukė sesės gimimo. Ji jam buvo tokia svarbi, kad per vieną mūsų susitikimą šeimos piešinyje jis nupiešė ją žymiai didesnę už kitus šeimos narius, nors ji dar nebuvo gimusi. Sesutei atėjus į šį pasaulį, Mantas labai norėjo ja rūpintis, vis bučiuodavo, bet kartu ėmė pavydėti jai tėvų meilės ir dėmesio, o vėliau pradėjo dažnai skriausti sesę, taip siekdamas gauti mamos dėmesį. O mama tuo metu daugiausia jautėsi bejėgė ką nors pakeisti savo bendravime su vaiku. Ji buvo nepatenkinta gyvenimu, kai nedirbo ir augino dukrą iki darželio amžiaus. Kartą ji pasakė: „Aš vėluoju, kažko nebepasiimu iš gyvenimo. Aš galėčiau greičiau vystytis, bet tas sėdėjimas namuose, prisirišimas prie vaikų... Aš nematau pilnaverčio pasaulio“. Andrius (vyras) važiuoja į kitas šalis per savo komandiruotes, o mano geografinės žinios sumažėjo, bet aš nedarau nieko, pradedu ir nebedarau...“ Rekomendavau jai apsilankyti pas psichoterapeutą ir džiaugiuosi, kad ji sutiko pradėti gydytis, nors tai įvyko ne tuoj pat, o tik po metų. Šiuo metu ji lankosi pas psichoterapeutą kas savaitę.

Situacijos ir problemos įvertinimas

Santykiai su mama

Mamos ir Manto santykiai, kai jis buvo dar kūdikis, nuo pat pradžių tapo problematiški. Vienas iš svarbiausių kūdikio poreikių yra švelnumo poreikis. Jei artimiausi vaikui žmonės yra šalti ir nerimastingi, susirūpinę savimi, jiems sunku suteikti kūdikiui švelnumo ir meilės. Manto atveju dialogas tarp jo ir mamos nevyko. Mama geriausiai atveju galėjo patenkinti tik jo buitinius poreikius, o į kūdikio jausmus neatsiliepdavo. Pamažu vaikas tapo nerimastingas, pasimetęs ir nesaugus. Jis ėmė vis intensyviau siekti saugumo bei savęs įtvirtinimo. „Taip atsiranda vidiniai konfliktai. Visi vidiniai konfliktai yra linkę tapti išoriniais, kartu visi vidiniai konfliktai turi savo pirmtakus, kurie kilę iš ankstyvosios aplinkos konfliktų, taigi, pirmiausia jie buvo išoriniai“, - teigia giluminės psichologijos teoretikas Leo Wurmser (Stadler, A.-E. „Zur Entstehung und Auswirkung innerer und äußerer Konflikte“, p. 3).

Mūsų bendravimo eigoje išryškėjo svarbus mamos simptomas – baimė, sumišusi su gėda. Ji bijojo kitų akyse būti bloga motina, bijojo patirti gėdą dėl savo vaiko elgesio. Ta gėdos baimė veikė motiną ir pamažu persidavė vaikui. Jis įsitempęs žiūri, kaip jį priima jo aplinka. Kartu galėjo būti ir taip, kad gimus vaikui pati mama ėmė jausti savo infantiliškus narcistinius poreikius, nesąmoningą konkurenciją ir pavydą. Jai pačiai tuomet labai trūko artimųjų šilumos ir palaikymo, dažnai jausdavosi vieniša. Tuo metu, kai mes pradėjome bendrauti, aktuali vaiko tema buvo gauti dėmesį iš mamos. Jis bijojo ją prarasti. Santykį su mama galėjo išlaikyti tik tuo atveju, jeigu ją valdytų. Jis turėjo kontroliuoti situaciją ir dėl to negalėjo būti spontaniškas, jautėsi įsitempęs ir nelaisvas. Vaikas ėmė kontroliuoti ir savo vegetacines priemones – tuštinimąsi, kaip anksčiau minėta. Taip pat jis persekiavo savo mamą, išibraudamas paskui ją į tualetą ar

į vonią. Taip jis išnaudojo mamos gėdos baimę, nes jam reikėjo matyti ją silpną, kad jis pats tuo metu pasijaustų stipresnis. Mamos vonia, į kurią vaikas vis nepatekdavo, gali būti saugumo ir švelnumo simbolis. Vaikas vis siekė to švelnumo, kurio gaudavo per mažai, ir taip išsivystė jo agresyvumas, nuo kurio mama kentėjo. „Kai švelnumo poreikis nepatenkinamas, atsiranda neurozė“, teigė Alfredas Adleris „Agresijos potraukis gyvenime ir neurozėje“ (Stadler, A.-E., Stadler, A. paskaitos IPI). Įdomu, kad šiuo metu Mantas rado būdą pabūti mamos vonioje. Tai tarsi jų abiejų kompromisas: mama mėgsta anksti rytą prisileisti į vonią vandens ir truputį pagulėti šiltoje vonioje. Mantas prašo jos neišleisti vandens ir, jai išėjus, taip pat atsigula į vonią ir kažkiek laiko joje pabūna. Mamos ir vaiko santykiuose yra abipusė ambivalencija: Vaikas nori būti savarankiškas, bet tuomet jis gali prarasti mamą. Mama norėtų būti gera mama, tačiau kartais jaučiasi labai nusivylusi ir pavargusi, o tada sako, kad net nebenori to vaiko auginti.

Santykiai su tėvu

Edipinių troškimų laikotarpis buvo užsitęsęs, identifikacija su tėvu ilgai nevyko, nes tėvo vaidmuo šeimoje buvo silpnas. Liuda pyko ant vyro ir ir laikė jį nesugebančiu rūpintis namų ūkiu bei per mažai bendraujančiu su vaikais. Tačiau pamažu Mantas labiau ėmė gerbti savo tėvą ir pradėjo juo didžiuotis. Juos abu suartino sportas. Mantas treniruojasi miesto vaikų komandoje, o tėtis ateina su kartu su juo ir neretai vadovauja treniruotėms, kai tikrasis treneris negali. Be to, tėtis yra tos sporto šakos teisėjas ir važinėja po pasaulį į komandiruotes. Tame vaidmenyje tėvas tapo Mantui autoritetu. Kartą jis pasakė, kad užaugęs norėtų būti toks šaunus, kaip tėtis. Tačiau ir iš tėčio jis negauna taip trokštamo švelnumo, nes tėvas dažnai mėgsta iš Manto pasišaipyti ir mano, kad rodyti sūnui savo meilę yra nevyriška. Mantas dėl to jaučia nuoskaudą.

Manto vidinis konfliktas yra autonomiškumas iš vienos pusės ir noras priklausyti – iš kitos. Tarp tų dviejų polių berniukui reikia rasti savo kelią, kad pradėtų vis labiau pasitikėti savimi ir jausti, kad pasaulis jį priims. Atrodo, kad kol kas tokio jausmo jis neturi.

Liudai teko pasakyti:

-Tai Jūsų ir Jūsų sūnaus santykių sutrikimas. Mantas yra vaikas ir negali tų santykių koreguoti, o Jūs esate suaugęs žmogus ir tą galite.

Manto ir terapeutės santykiai

Mantas dažnai prašo jam paskaityti. Jis turi keletą savo mėgiamų pasakų, kurių klausytis jam niekada neatsibosta. Manau, kad tai jam tarsi raminantis ir suteikiantis saugumą ritualas. Prieš mums išsiskiriant vasaros atostogoms (Mantas išvyko į gretimą šalį pas senelius) jis vėl paprašė paskaityti vieną iš senųjų jo pasakų. Po to mes kalbėjomės apie tai, kad ilgesnį laiką nesimatysime ir aš lauksiu jo grįžtant. Dar turėjo įvykti paskutinis mūsų susitikimas, bet Mantas į jį neatėjo. Jo mama vėliau sakė, kad jis tikriausiai pamiršo. Manychiau, kad jam galėjo būti per sunku pakelti išsiskyrimo situaciją. Tikiu, kad mūsų ryšys ir šiuo metu nėra nutrūkęs ir mūsų bendravimas, kurio pagrindas yra mano palaikymas ir jo augantis pasitikėjimas manimi, tęsis toliau. „Psichoterapeutas taip pat gali tapti nauju savasties objektu, kuris įtraukiamas į paciento vidinę struktūrą koreguojant kai kuriuos trūkumus, kompensuojant empatijos stoką, patirtą

ankstyvuosiuose santykiuose su tėvais ir globėjais“ (Psichoanalitinė psichoterapija, p.117, Vilnius, 2004).

Man dar teks sau atsakyti į daugelį klausimų. Tikiuosi, kad mūsų bendravimo procese vaiko savasties jausmas sustiprės, taps lankstesnis ir sveikesnis, sugebantis adekvačiai priimti gyvenimo jam keliamus iššūkius, o jo destruktivią agresiją pamažu pakeis natūrali konstruktyvi agresija.

Naudota literatūra:

Andrikienė, L., Laurinaitis, E., Milašiūnas, R. *Psichoanalitinė psichoterapija*. Vilnius: Vaistų žinios, 2004, p. 475-476

Hopf, H. *Aggression*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1998, S.92-93

Menninger, W.W., MD. *Uncontained rage: A psychoanalytic perspective on violence*. Copyright 2007 The Menninger Foundation, p.126

Operationalisierte Psychodiagnostische Diagnostik im Kindes- und Jugendalter (OPD), 2., überarbeitete Auflage. Verlag Hans Huber, 2007

Stadler, A.-E., Stadler, A. Individualiosios psichologijos psichoterapeutų rengimo programos paskaitos, 5-ji sesija. IPI, Vilnius, 2006

Stadler A.-E. *Zur Entstehung und Auswirkung innerer und äußerer Konflikte*. IPI, Vilnius, 2006

-

-